

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Cilvēka cienīgu dzīvi visiem – nabadzības izskaušana un ilgtspējīgas nākotnes nodrošināšana pasaulē””

COM(2013) 92 final

(2013/C 271/28)

Ziņotāja: **PICHENOT kdze**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 18. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Cilvēka cienīgu dzīvi visiem — nabadzības izskaušana un ilgtspējīgas nākotnes nodrošināšana pasaulē”

COM(2013) 92 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 25. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 490. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 22. un 23. maijā (2013. gada 23. maija sēdē), ar 103 balsīm par un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ierosinājumi

1.1. Paralēlos TAM un IAM procesus apvienot attīstības programmā laikposmam pēc 2015. gada

1.1.1. **Pirmo reizi cilvēces vēsturē** ir pieejamas zināšanas, saimnieciskie resursi un tehniskie līdzekļi, lai līdz 2030. gadam pasaules līmenī izskaustu nabadzību. Tas dod lielu cerību vairāk nekā miljardam cilvēku, kuri joprojām cieš no galējas nabadzības. Pirmo reizi vēsturē laikposmā līdz 2050. gadam arī valstīm ir pienākums uzlabot pasaules dabas kapitāla pārvaldību, jo tas ir atzīts par ierobežotu resursu, kas jāaizsargā un kuru izmantojot jārēķinās ar nākamajām paaudzēm.

1.1.2. 2013. gada septembrī paredzēts sākt ANO sarunas, kuru galvenais uzdevums būs noteikt universālu ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) definīciju, lai ilgtermiņa perspektīvā saistītu nabadzības apkarošanu, ilgtspējīgu patēriņu un ražošanu un dabas resursu saglabāšanu. Šim procesam jābūt iekļaujošam un konverģenci sekmējošam, un tajā būtu jāietver 2015. gadā paredzētā tūkstošgades attīstības mērķu (TAM) pārskatīšana. Pilsoniskās sabiedrības locekļi, starptautiskās organizācijas un ANO dalībvalstis jau ir sākušas gatavoties šīm starptautiskajām sarunām. Kopš “Rio+20”⁽¹⁾ konferences EESK ir iesaistījusies šajās debatēs, lai palīdzētu noteikt pilsoniskās sabiedrības lomu šo uzdevumu risināšanā. EESK turpinās šo procesu līdz 2015. gadam, izmantojot citus atzinumus⁽²⁾ un iniciatīvas.

1.1.3. Komiteja piekrīt Komisijas paziņojumā “Cilvēka cienīgu dzīvi visiem — nabadzības izskaušana un ilgtspējīgas

nākotnes nodrošināšana pasaulē” paustajam uzskatam, ka ir jāuzsāk Eiropas līmeņa debates par nepieciešamību panākt TAM un IAM procesu konverģenci un **palielināt dalībvalstu atbildības sajūtu**. Lai gan var teikt, ka tūkstošgades attīstības mērķi ir nodrošinājuši panākumus sociālās jomas mērķu sasniegšanā, vēl ir pārāgi precizēt vides mērķus un konkretizēt visām pasaules valstīm pieņemamus ekonomikas mērķus. Komiteja uzskata, ka ir jāuzlabo izpratne par visu **trīs ilgtspējīgas attīstības dimensiju mijiedarbību, lai rastu taisnīgus, vienkāršus un efektīvus risinājumus**.

1.2. Ieteikumi iekļaujošam un vienojošam procesam

1.2.1. Gatavojot Eiropas Savienības kopējo nostāju ANO Ģenerālai asamblejai, Komiteja uzskata, ka Eiropas Komisijas paziņojums **ir nozīmīgs orientieris, lai veicinātu debates** iestādēs un dalībvalstīs. Komiteja atzinīgi vērtē Vides ĢD un DEVCO ĢD⁽³⁾ **kopīgo darbu**, kas liecina, ka paziņojuma izstrādes gaitā izdevies panākt saskaņu. Dokuments ietver arī Eiropas Ārējās darbības dienesta ieguldījumu drošības jomā. Taču paziņojums būtu bijis vēl labāks, ja tajā būtu vairāk iekļauta tirdzniecības un lauksaimniecības politika. Komiteja īpaši atzinīgi vērtē Eiropadomes saskaņoto darbu un aicina to 2013. gada maijā/jūnijā plānotās Ārlietu padomes laikā sagatavot **vienotu secinājumu dokumentu**.

1.2.2. Komiteja norāda, ka lēmums veidot **vienotu un visaptverošu satvaru**, kura mērķi būs jāīsteno visās valstīs, prasa dziļu iekšēju vienprātību, lai to varētu pasniegt citām starptautiskās kopienas partnervalstīm un tās pārliecināt par savstarpēji vienlīdzīgu attieksmi, jo īpaši pret visnabadzīgākajām valstīm un pret apmēram **simtu vidēja ienākumu līmeņa valstu, tostarp jaunietekmes valstu**, kurām tagad ir būtiska

⁽¹⁾ EESK konference 2012. gada februārī, deklarācija “Domāsim ilgtspējīgi, būsim atbildīgi. Pilsoniskā sabiedrība ceļā uz “Rio+20””.

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu ““Rio+20” konference: pašreizējais stāvoklis un perspektīvas” (atzinuma papildinājums), OV C 44, 15.2.2013., 64.–67. lpp.

⁽³⁾ Attīstības un sadarbības ģenerāldirektorāts *EuropeAid*.

loma starptautiskajās sarunās. Ņemot vērā sarunu sarežģītību, Komiteja Eiropas Savienības nostāju uzskata **par būtisku orientieri šajā diplomātiskajā procesā**, kas ir daudzšķautņaināks par agrāko vienkāršo nošķirumu starp attīstītajām un jaunattīstības valstīm.

1.2.3. Komiteja aicina ES aktīvi paust savu viedokli starptautiskos forumos, balsoties uz šo **TAM un IAM apvienojošo satvaru**, tostarp izmantojot arī ANO dalībvalstu saziņas iespējas. Katrai valstij ar pilsoniskās sabiedrības līdzdalību būs jāizstrādā **iekļaujoša valsts stratēģija attīstībai**, kurā būs ņemts vērā valsts sākotnējais līmenis un kura tādējādi palīdzēs sasniegt kopējos ilgtspējīgas attīstības mērķus. Komitejas skatījumā, izdarot šādu izvēli, būs vajadzīgas novērtējuma un pārraudzības procedūras attiecībā uz **vispasaules reģistrā** nostiprinātām valstu saistībām, turklāt būs jāuzlabo IKP papildinošie statistikas rādītāji.

1.2.4. Eiropas Savienībai ir vērtības, vienprātības prakse un priekšrocības, kas varētu tai palīdzēt — ja vien būs politiska griba — spert izšķirošo soli un uzsākt pāreju uz ilgtspējīgu attīstību, kā arī pamudināt uz šādu rīcību starptautiskos partnerus. Eiropas Savienība joprojām kalpo par **piemēru**, par ko liecina izskatāmā paziņojuma nozīmīgajā **pielikumā** uzskaitītās konkrētās saistības tādās jomās kā vides politika, cilvēktiesību ievērošana, iekšējie pārskaitījumi teritoriālās kohēzijas veicināšanai vai pārdale sociālās aizsardzības jomā. Šis pielikums kalpos par sākotnējām nostādnēm konferencē “Rio+20” noteikto saistību pārraudzībai Eiropas un starptautiskā līmenī.

1.2.5. IAM, kas ir veidoti kā universāli mērķi, ir jākonkretizē Eiropas politikas nostādnēs un dalībvalstu nacionālo reformu programmās. Komiteja iesaka ņemt vērā šo aspektu, gatavojoties **stratēģijas “Eiropa 2020” starpposma pārskatīšanai saskaņā ar konferencē “Rio+20” noteiktajām saistībām**. Ar Eiropas pusgada ekoloģizāciju tiek gaidīts jauns izrāviens⁽⁴⁾. Komitejai tas nozīmē stratēģijas “Eiropa 2020” un **ilgtspējīgas attīstības stratēģijas** saplūšanu, kā arī rēķināšanos ar **sociālu Savienību**⁽⁵⁾, kas cieši saistīta ar Eiropas Ekonomikas un monetāro savienību.

1.2.6. Viena no jauno IAM raksturīgajām iezīmēm ir tā, ka tie paredzēti kā universāli, visām valstīm piemērojami mērķi, ņemto vērā planētas iespējas. Ņemot vērā zemes, saldūdens, mežu un daudzu citu dabas resursu galīgās fiziskās robežas pasaulē, IAM jāiekļauj mērķi šo resursu efektīvākai izmantošanai un taisnīgākai sadalei. Tāpat ar IAM jānosaka vienlīdzīgi mērķi

siltumnīcefekta gāzu emisiju un cita veida piesārņojuma samazināšanai. Šādi mērķi ir jāraksturo kvantitatīvi un ir jānosaka termiņš sen saskaņotā globālā mērķa sasniegšanai, proti, pārejai uz ilgtspējīgākiem ražošanas un patēriņa modeļiem. Ja šāda pāreja uz ilgtspējīgāku ekonomiku netiks nodrošināta visā pasaulē, var izrādīties, ka jaunattīstības valstis nespēs sasniegt TAM tipa attīstības mērķus, jo dažus tradicionālos attīstības mērķus jau šobrīd bieži traucē sasniegt arvien smagākās pasaules mēroga problēmas, piemēram, resursu izsīkšana, klimata pārmaiņas un citi piesārņojuma veidi.

1.2.7. Attīstītās un jaunietekmes valstis rada lielāko daļu milztošo problēmu, ko rada pārmērīgs patēriņš, dabas resursu izšķērdēšana un noplicināšana, kā arī piesārņojums. Tādēļ IAM, kas nosaka ilgtspējīgākus patēriņa un ražošanas modeļus, jo īpaši attieksies uz minētajām valstīm, un tām turpmākajiem 15 gadiem būtu jānosaka stingrāki mērķi ar augstākām uzlabojumu prasībām. Eiropas Savienība šajā jomā vienmēr ir aktīvi darbojusies, un tai vajadzētu uzņemties vadošo lomu, lai noteiktu atbilstošus IAM mērķus attīstītajām valstīm.

1.3. Ieteikumi pilsoniskai sabiedrībai atvērta līdzdalības procesam

1.3.1. Komiteja atgādina, ka ar visiem minētajiem atzinumiem ir izstrādāti **pamata ieteikumi par pilsoniskās sabiedrības lomu labā pārvaldībā**, par atbalstu pārejai uz jaunu ekonomikas modeli, visnabadzīgāko un visneizsargātāko iedzīvotāju aizsardzību, atbalstu darba ņēmējiem pārmaiņu laikā, kā arī par rēķināšanos ar globālās sasīlšanas apkarošanu un planētas ierobežotajiem resursiem. Turklāt Komiteja uzskata, ka autonoma un spēcīga pilsoniskā sabiedrība kopā ar **tiesisko sistēmu**, kas nodrošina tās neatkarību, veido demokrātijas un tiesiskuma pamatu, kā arī veicina investīcijām un ilgtspējīgai izaugsmei nepieciešamo stabilitāti⁽⁶⁾.

1.3.2. Komiteja aicina Komisiju un dalībvalstis iesaistīt **pilsonisko sabiedrību visā procesā** — kā izstrādē, tā arī ieviešanā un pārraudzības pasākumos, jo īpaši attiecībā uz IAM, kur pilsoniskās sabiedrības līdzdalība pagaidām vēl ir nepietiekama. 2013. un 2014. gadā šī līdzdalība būtu jāveicina gan valstu līmeņa debatēs, tostarp ekonomikas, sociālo un vides lietu padomēs un/vai ilgtspējīgas attīstības padomēs un ietverot visas pilsoniskās sabiedrības komponentes, gan arī debatēs ar Eiropas un partnervalstu pilsonisko sabiedrību. Šis darbs palīdzēs sagatavoties **2015. gadam — Eiropas Sadarbības un ilgtspējīgas attīstības gadam** —, veidot vienotu pasaules

⁽⁴⁾ EESK atzinums “Videi labvēlīga ekonomika — veicināt ilgtspējīgu attīstību Eiropā 2013. gadā” (Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 18. lpp.)

⁽⁵⁾ EESK atzinums “Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības sociālai dimensijai” (Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 1. lpp.)

⁽⁶⁾ EESK atzinums “Ceļā uz visaptverošu Eiropas starptautisko ieguldījumu politiku”, ziņotājs: Peel kgs, OV C 318, 29.10.2011., 150.–154. lpp.

nākotnes redzējumu un atjaunot pilsoņos izpratni par to, kāda ir Eiropas ārējās darbības nozīme (7). Saistībā ar šo Eiropas gadu Komiteja mudina Eiropas Komisiju piešķirt pietiekamus līdzekļus, nodrošināt pilsoniskās sabiedrības aktīvu iesaisti, koncentrēt atbalstu uz iniciatīvām, ko partneri īsteno šā Eiropas gada ietvaros, un veicināt plašas debates par šajā EESK atzinumā skartajiem jautājumiem.

1.3.3. Viena no pilsoniskās sabiedrības **lomām ir cita ekonomikas modeļa aizstāvība** attiecībā ar valstu politisko lēmumu pieņēmējiem un starptautiskajiem diplomātiem. Mērķis ir nošķirt ekonomiskās darbības līmeni no cilvēces attīstības un ietekmes uz vidi. Komiteja iesaka, jo īpaši 2015. tematiskā gada laikā, veikt zināšanu un apmācības apmaiņu ar partnervalstu un reģionu pilsonisko sabiedrību — EESK šajā jomā ir lietderīgas apmaiņas pieredze.

1.3.4. Komiteja aicina pilsoniskās sabiedrības organizācijas piedalīties starptautiskajās, valstu un tematiskajās **apspriedēs** un izmantot to rezultātus. Jo īpaši tas attiecas uz ANO Attīstības programmas un ANO Vides programmas ietvaros pašlaik uzsākto apspriešanos par vides ilgtspēju. Tā ir pieejama tīmekļa vietnē www.worldwewant2015.org/sustainability

1.3.5. Komiteja iesaka programmā laikposmam pēc 2015. gada sistemātiskāk izmantot **ietekmes novērtējumus** — pārraudzību, ko īsteno galvenokārt ar pilsoniskās sabiedrības organizāciju atbalstu (piemēram, cilvēktiesību, ekosistēmu un darba apstākļu jomā). Tā iesaka iekļaut arī **sociālo partneru sociālo dialogu**, kas ir viens no rādītājiem par cilvēktiesību ievērošanu darbā un būtiski svarīgs TAM un IAM īstenošanas un pārraudzības, kā arī novērtēšanas instruments.

1.3.6. Pilsoniskajai sabiedrībai būs būtiska loma **plānošanā, pārraudzībā un vērtēšanā**. Eiropas pilsoniskajai sabiedrībai būs jāiegūst vajadzīgā informācija, lai, izmantojot Eiropas politikas jomu iekšējās saskaņotības uzraudzības mehānismus, varētu veicināt attīstību — šis princips ir iekļauts Lisabonas līgumā. Komiteja iesaka pilsonisko sabiedrību iesaistīt IKP papildinošu rādītāju izvēlē, korupcijas apkarošanā, ar miera procesu saistītajās sarunās un nacionālo stratēģisko plānu izstrādē, kā arī aicina lietderīgi izmantot sociālajā jomā pragmatiski radušos jauninājumus.

(7) Starptautiskā līmenī “Beyond 2015” ir attīstības asociāciju platforma, kuras mērķis ir veikt izpratnes palielināšanas kampaņu par šo debašu problemātiku un apkopot paveikto savā tīmekļa vietnē www.beyond2015.org

1.3.7. Lai stiprinātu Eiropas kā līdera lomu pārejā uz citu ekonomikas modeli, Komisija iesaka izveidot **forumu** (8) **visām daudzpusējās apspriedēs iesaistītajām pusēm**, kas būtu veltīts ilgtspējīgas ražošanas un patēriņa veicināšanai ES. Katrā nozarē ir jādefinē starpposmi pārejai, kas balstīta uz apspriedēm un ko papildina nozarēm, uzņēmumiem, teritorijām un iesaistītajiem darba ņēmējiem paredzēti atbalsta pasākumi.

1.3.8. Īstenojot jauno programmu, Komiteja iesaka izmantot pieeju, kuras pamatā ir partnerību stiprināšana starp dalībniekiem, piemēram, dzimumu līdztiesības jomā. Būtu atbalstāmas **sadarbības, kuru pamatā ir brīvprātīgas līgumattiecības/partnerattiecības starp dalībniekiem attiecībā uz mērķiem** visos teritoriālajos līmeņos. Piemēram, sinerģiski veidotas iniciatīvas starp privātā sektora, publiskā sektora un apvienību partneriem, kas kopīgi apņemas sasniegt konkrētus mērķus teritoriālā vai pilsētu mērogā. Šādas inovatīvas pieejas ir neaizstājamas, lai ņemtu vērā **nabadzības daudzdimensionālo aspektu**. Šādas līgumattiecības būtu arī izdevīgas Dienvidu–Dienvidu sadarbībai, kas saņem finanšu atbalstu no Ziemeļiem.

1.4. Tālākie ieteikumi programmai laikposmam pēc 2015. gada

1.4.1. Programma laikposmam pēc 2015. gada iezīmē pāreju no atbalsta sniegšanas un starptautiskās sadarbības pieeju uz jaunu paradigmu. Tā būtu jāveido kā process, kas visas valstis iesaista **pārejā uz iekļaujošu un vīdēi labvēlīgu ekonomikas modeli**, pārorientēšanos uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisiju līmeni. Komiteja piekrīt paziņojumā veiktajai analīzei, kurā norādīts, ka “vitāli svarīga ir virzība uz iekļaujošu “zaļu” ekonomiku, izmantojot ilgtspējīgus patēriņa un ražošanas modeļus un resursu efektivitāti, tostarp, jo īpaši, zema emisiju līmeņa enerģosistēmas”.

1.4.2. **Finanšu politikas saskaņotība ar ekonomikas un migrācijas politiku**. Papildus ekonomikas elementiem ir svarīgi, ievērojot **saskaņotības** principu, īstent citas politikas jomas, kas būtiski ietekmē pāreju uz ilgtspējīgu attīstību: nodokļu piemērošanu oglekļa dioksīda emisijām un citus veicināšanas pasākumus, kas mazina klimata pārmaiņas, mehānismu nabadzīgo valstu iedzīvotāju pagaidu vai cirkulāras migrācijas veicināšanai, stingru ieroču tirdzniecības kontroli jaunattīstības valstīs un finanšu tirgu regulēšanu nolūkā mazināt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un pārtraukt izvairīšanos no nodokļu maksāšanas.

(8) EESK izpētes atzinums “Ilgspējīgu ražošanas un patēriņa modeļu veicināšana ES”, ziņotāja: *Le Nouail Marlière* kdze, OV C 191, 29.6.2012., 6.–10. lpp.

1.4.3. Ilgtspējīgas attīstības mērķu definēšanā ir jāņem vērā **spriedze** starp individuālās un kolektīvās attīstības jautājumiem un jautājumiem, kas saistīti ar vides līdzsvara saglabāšanu pasaulē. Komitejas skatījumā, lai novērstu šo spriedzi un atrastu līdzsvaru starp visām trijām ilgtspējīgas attīstības dimensijām, **globālais sabiedriskais labums** būtu jā saglabā **ar pasaules mēroga publiskas politikas palīdzību**, ko pārvaldītu neatkarīgu valstu veidota starptautiskā kopiena. Tas ir lielākais toposās programmas izaicinājums.

1.4.4. Tā kā vispasaules sabiedriskais labums ir **viens no svarīgākajiem tematiem, kas jārisina laikposmā pēc 2015. gada**, nepieciešama **lielāka saskaņotība starp starptautiskajām iestādēm** un pasaules politikas jomām. Eiropas Savienībai tajā ir jāiesaistās tās nodrošināšanā. Dažos atzinumos EESK ir sniegusi atbildes uz to, kā ņemt vērā pasaules sabiedriskos labumus, piemēram, pārtikas nodrošinājumu⁽⁹⁾, sociālās aizsardzības minimumu, daudzpusējo regulējumu tirdzniecības un investīciju jomā, klimatu un bioloģisko daudzveidību.

1.4.5. Komiteja pauž nožēlu par neskaidrajiem mājieniem, ko paziņojumā "Cilvēka cienīgu dzīvi visiem" par šo tematu izsaka Komisija, un uzskata, ka nākamajā paziņojumā par finanšu resursiem, kas plānots 2013. gada vidū, ir jāiekļauj šis jautājums, lai tam nodrošinātu **pietiekamus finanšu līdzekļus**. Publiskā sektora attīstības palīdzība joprojām ir jāvelta nabadzības apkarošanai. Konsultācijās par Eiropas finanšu darījumu nodokli, ko paredzēts ieviest 2013. gadā un ko sākotnēji atbalstīja 11 valstis, būtu jādod iespēja plaši paust viedokļus no visas pasaules.

1.4.6. Starptautiska nolīguma noslēgšanas gaidīšana par IAM noteikšanu nekādā gadījumā nevar būt iegansts, lai atliktu vai samazinātu attīstīto valstu solīto finansiālo atbalstu. Komiteja ir ļoti nobažījies par to, ka varētu tikt pārtraukta attīstības palīdzības īstenošana, ja nolīgums 2015. gadā vēl nebūs finalizēts. Lai šo risku mazinātu, EESK iesaka līdz šim termiņam **pārskatītajiem TAM** noteikti piešķirt pietiekamu finansējumu⁽¹⁰⁾. Pat šajos sarežģītajos budžeta apstākļos Komiteja mudina Savienību un dalībvalstis ievērot savas saistības un darīt visu, lai nākamajā posmā attīstības palīdzība **vidēji sasniegtu 0,7 %**.

1.4.7. Tūkstošgades mērķus nepieciešams atjaunināt un pielāgot XXI gadsimta jaunajiem uzdevumiem, ņemot vērā

gūto mācību un pieredzi. EESK uzskata, ka nekavējoties ir jāpievieno vismaz trīs temati: piekļuve **enerģijai visiem**⁽¹¹⁾, **tiesības uz pārtiku un ūdeni un pamata sociālās aizsardzības minimums**⁽¹²⁾. Turklāt **pienācīgas kvalitātes nodarbinātība**, kas iekļauta kopš pārskatīšanas 2006. gadā, ir vēlreiz jāapstiprina kā viena no prioritātēm. Arī **lauksaimniecības attīstībai** obligāti atkal jāklūst par nabadzības apkarošanas pamatu.

Pārskatīšana, kas ir tikai pirmais posms turpmākā visaptverošā programmā, ļaus veidot arī konvergenci starp abām programmām. Ir jāatzīst, ka ir grūti samierināties ar neziņu par to, vai, ņemot vērā reālās iespējas, būs iespējams īstenot "ideālu" programmu.

1.4.8. Komiteja iesaka TAM pārskatīšanā izstrādāt **īpašu pieeju nestabilu valstu un konfliktu skarto valstu attīstībai**, institūciju atjaunošanu nosakot par vienu no primārajiem šo valstu mērķiem, lai pārvaldes iestādes vispirms parūpētos par **drošību un tiesu iestāžu pieejamību**.

2. No Tūkstošgades mērķu īstenošanas gūtie secinājumi

2.1. **Tūkstošgades deklarācijas nozīme ilgtermiņa perspektīvā.** Šai deklarācijai joprojām ir politiska un simboliska vērtība kā **līgumam, kurā nostiprinātas saistības laika posmam arī pēc 2015. gada** starp visām valstīm — gan bagātām, gan nabadzīgām. Šī deklarācija jāizmanto par vienu no turpmākās programmas stūrakmeņiem, jo tajā raksturoti svarīgākie uzdevumi un pamatvērtības, kas jāņem vērā starptautiskās attiecībās 21. gadsimtā, proti, miers, drošība un atbrūošanās, mūsu kopīgās vides aizsardzība, cilvēktiesības, demokrātija un laba pārvaldība, mazaizsargāto grupu aizsardzība un risinājumu meklēšana Āfrikas specifiskajiem problēmjautājumiem, kā arī tiesības uz attīstību un vajadzība radīt attīstībai labvēlīgu vidi. Deklarācijā jau bija izveidota skaidra saikne starp ilgtspējīgas attīstības dimensijām, un tādējādi tā sasauca ar 1992. gada Rio deklarāciju.

2.2. Neskatoties uz **nepilnīgajiem rezultātiem**, TAM savas vienkāršības un vieglās uztveramības dēļ ir palielinājuši informētību un sabiedriskā viedokļa mobilizāciju attīstītajās valstīs. Atliek vēl pierādīt, ka vārdos paustais atbalsts tiek apliecināts ar reālu palīdzības apjoma pieaugumu, efektīvu korupcijas apkarošanu, lielāku uzmanību vismazāk attīstītajām valstīm vai pat pielāgots valstīm, kuras karo vai kuras ir novājinājuši iekšēji konflikti.

⁽⁹⁾ EESK atzinums par tematu "Tirdzniecība un pārtikas nodrošinājums", ziņotājs: *Campli* kgs, līdzziņotājs: *Peel* kgs, OV C 255, 22.9.2010., 1.–9. lpp.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Savienības 2013. gada ziņojums par attīstību "Pēc 2015. gada: pasaules rīcība iekļaujošai un ilgtspējīgai nākotnei".

⁽¹¹⁾ EESK atzinums par tematu "ES "enerģijas salu" savienošana: izaugsme, konkurētspēja, solidaritāte un ilgtspēja ES iekšējā enerģijas tirgū", ziņotājs: *Coulon* kgs, OV C 44, 15.2.2013., 9.–15. lpp.

⁽¹²⁾ EESK atzinums par tematu "Sociālā aizsardzība attīstības politikā", ziņotājs: *Zufiaur* kgs, OV C 161, 6.6.2013., 82.–86. lpp.

2.3. **Teritorijas, nevienlīdzība un nabadzība.** Attiecībā uz nabadzības rādītāju Komiteja izsaka iebildes gan pret to, ka ienākumi, kas mazāki par USD 1,25 dienā, tiek izmantoti kā rādītājs, lai konstatētu galējas nabadzības mazināšanos, gan arī pret valsts vidējo rādītāju izmantošanu. Šie instrumenti slēpj sabiedrības dziļu **iekšējo nevienlīdzību**, kā arī **teritoriālās atšķirības** īpaši uz lauku iedzīvotāju rēķina, kuriem vajadzētu būt iespējai noturēties laukos un ar **lauku attīstību** daļēji nodrošināt demogrāfisko pieaugumu nākamajās desmitgadēs. No otras puses, **slikti pārvaldīta urbanizācija** pastiprina nabadzības pieaugumu pilsētās, tāpēc ir nepieciešamas kvalitatīvākas analīzes.

2.4. **Dzimumu līdztiesība** joprojām ir jebkuru pārmaiņu priekšnosacījums⁽¹³⁾ ne tikai sieviešu dzīves uzlabošanas dēļ, bet arī tāpēc, ka tā ir visu pārējo nevienlīdzības veidu pamatā un pastiprina to sekas. Diskriminācijas novēršanas instrumenti, īpaši **sieviešu tiesības**, ir ļoti svarīgas mūsu sabiedrību pārejas posmā. Sieviešu ieguldījums miera nodrošināšanā, attīstībā, ekonomiskajā darbībā un drošībā ir topošās programmas stiprākais punkts. Šīs vērtības ir jāatzīst visiem — gan sievietēm, gan vīriešiem.

2.5. **Kvantitatīvie rezultāti un metodoloģiskie instrumenti.** Atjauninātajā ceļvedī ir jānosaka piemēroti mērķi un progresa rādītāji. Regulāra TAM uzraudzības ziņojumu publicēšana ir ļāvusi saskatīt būtiskus sasniegumus, kā arī trūkumus. **Novērtējumu kvalitāte ir noteicošais ieguvums no šīs pārvaldības metodes**, kas virzīta uz mērķu sasniegšanu. Jaunās programmas īstenošanai būs nepieciešami labāki un saskaņotāki valstu statistiskie aparāti, jo īpaši attiecībā uz dzimumspecifiskajiem datiem un cilvēkiem ar invaliditāti. Šajā nolūkā ir jāuzlabo civilstāvokļa reģistrs un jāsniedz **kvalitatīvi pētījumi**, jo īpaši izglītības jomā.

2.6. **Ne tikai IKP.** Programmā laikposmam pēc 2015. gada par ilgtspējīgas attīstības rādītājiem⁽¹⁴⁾, ar kuriem definē labklājību, būtu jāizmanto nevis viens vispārīgs rādītājs, bet gan **ierobežots skaits** tabulā apkopotu **ekonomisko, sociālo un vides rādītāju**. Starptautiskā līmenī piesaistīt pie IKP citus rādītājus ir iespējams — tas jau tiek darīts attiecībā uz vismazāk attīstīto valstu definīciju, kura ietver cilvēces attīstības kavēšanās un ekonomiskās neaizsargātības kritērijus vai cilvēces attīstības rādītāju un tagad arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmas izstrādāto nevienlīdzības rādītāju.

Lai pārvarētu plaisu starp ekonomisko politiku, labklājību un sabiedrības progresu, **papildus IKP** ir jāizmanto **arī citi rādītāji**. Piemērojot jaunu pieeju, ir nepieciešams tiekties pēc progresa

elementiem un sākt nacionālās kontu sistēmas atvēršanu sociāliem un vides aspektiem, izmantot saliktus rādītājus un izveidot pamata rādītājus. Tomēr trūkstošais posms ir saistīts ar **efektivitātes un pārskatbildības instrumentu izstrādi**, kas ir nepieciešami, lai lēmumus politikas un budžeta jomās sasaistītu ar rādītāju efektivitāti. Labklājības un progresa mērīšana nav tikai tehniska problēma. Jau pats "labklājības" jēdziens ietver izvēles, kam kolektīvs dot priekšroku, un sabiedrības pamatvērtības. Lai panāktu uzlabojumus rādītāju izvēles jomā, viena no iespējām ir iedzīvotāju un pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšana zinātniskajā darbā, lai šos jēdzienus definētu un noteiktu to lietošanu.

2.7. Publiskajām iestādēm, centrālajai valdībai un pašvaldībām ir jāgarantē efektīvs **sociālās aizsardzības minimuma** nodrošinājums, lai risinātu ar dzīves lielākajiem riskiem saistītos jautājumus, jo īpaši veselības aizsardzības, invaliditātes, pensijas un bezdarba jomās. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas (arodbiedrību organizācijas, NVO, fondi, savstarpējas apdrošināšanas sabiedrības, kooperatīvi, MVU, ģimeņu vai patērētāju apvienības) var slēgt līgumus ar publiskajām iestādēm, lai ieņemtu noteicošu lomu pakalpojumu plānošanā, pārraudzībā un sniegšanā un saņemtu publiskā sektora atbalstu, jo īpaši vismazāk attīstītajās valstīs.

3. **Cilvēktiesības, pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana, demokratizācija un līgumslēgšana/partnerība starp dalībniekiem — programmas laikposmam pēc 2015. gada pamatelementi**

3.1. **Demokratizācija un cilvēktiesības — pamats pārejai uz iekļaujošu sabiedrību un ilgtspējīgu ekonomiku.** Pastāvīga demokratizācijas veicināšana joprojām ir labākais veids, kā virzīties uz pārredzamu sabiedrisko dzīvi un atbildību iedzīvotāju priekšā. Atklātās 21. gadsimta sabiedrībās nav iespējamas nekādas plaša mēroga izmaiņas bez **attiecīgo dalībnieku līdzdalības, ieinteresētības, atbalsta un līdzatbildības**. Saistībā ar finanšu instrumentu demokrātijas un cilvēktiesību veicināšanai, kā arī ar Eiropas Komisijas paziņojumu par pilsoniskās sabiedrības ietekmi uz attīstību Komiteja atzinīgi vērtē to, ka neatkarīgas pilsoniskās sabiedrības veidošanai ir piešķirta lielāka nozīme⁽¹⁵⁾, kas tādējādi ļauj apkarot **korupciju, neatkarīgi no tās cēloņiem**, nodrošināt pārskatbildību iedzīvotāju priekšā, iesaistīt ekonomikas dalībniekus ietekmes novērtējumos un tirdzniecības nolīgumu pārraudzībā, stiprināt sieviešu tiesību aizstāvju modrību, kā arī atbalstīt vides aizstāvjus.

3.2. **Pārredzamība un partnervalstu pārskatbildība — nākamās programmas pamati.** TAM un ar tiem saistītā **palīdzības efektivitātes** programma (Parīzes, Akras, Pusanas principi) ir palīdzējuši stiprināt pārskatbildību partnervalstīs un ņemt vērā nestabilu valstu īpašo situāciju. Tomēr, lai labotu lielākos sadarbības trūkumus, topošai programmai ir jānodrošina

⁽¹³⁾ Rīcības plāns 2010.–2015. gadam par dzimumu līdztiesību un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm attīstības sadarbībā.

⁽¹⁴⁾ EESK atzinums par tematu "IKP un ne tikai. Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība papildu rādītāju izvēlē", ziņotājs: Palmieri kgs, OV C 181, 21.6.2012., 14.–20. lpp.

⁽¹⁵⁾ EESK atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido finanšu instrumentu demokrātijas un cilvēktiesību veicināšanai visā pasaulē", ziņotājs: Iuliano kgs, OV C 11, 15.1.2013., 81.–83. lpp.

saņēmējām valstīm iespēja darboties līdztiesīgi ar finansējošajām valstīm. Jo sevišķi jāņem vērā **iekšējo konfliktu vai kara situācijas un nestabilitāte, kas saistīta ar dabas katastrofām**, un jāizstrādā šādām valstīm domāti **īpaši risinājumi**, proti, priekšnosacījumi un prioritāri mērķi iestāžu atjaunošanas un drošības, policijas un taisnīguma nodrošināšanas jomā.

3.3. **Dažādu sabiedrību savstarpējā sadarbība un dalībnieku un starptautisko tīklu savstarpēji bagātināšanās pieredzes apmaiņas izmantošana.** Pieeja, kuras pamatā ir daudzu dalībnieku iesaiste, mudina gan Ziemeļu, gan Dienvidu attīstības jomas partnerus pārkāpt tradicionālās starpvaldību saistību diplomātiskās robežas. Iekļaujošāka pilsoniskās sabiedrības redzējuma pamatā ir **līgumattiecības vai partnerības, kas oficiāli fiksētas līgumā starp dažādiem dalībniekiem par mērķiem un līdzekļiem.** Šādā veidā mērķu izstrādē, īstenošanā un uzraudzībā ir iespējams labāk ņemt vērā iniciatīvas, ko īsteno **pilsētas** un vietējās kopienas (videi labvēlīgo pilsētu tīkls, pārejas pilsētu tīkls), pilsoniskās sabiedrības organizācijas (nevalstiskā diplomātija, piemēram, RIO sammits), dažāda veida **uzņēmumi** (uzņēmēju loks, piemēram, atbildīgu uzņēmumu vai sociālās ekonomikas uzņēmumu tīkls), starptautiskas **arodbiedrību apvienības** (svarīgākie dalībnieki, kas rūpējas par pienācīgas kvalitātes nodarbinātības mērķi), kā arī universitātes un **pētniecības centri**. Komiteja iesaka nākamajā programmā atzīt un lietderīgi izmantot **nolīgumus starp publiskā sektora, privātā sektora un apvienību partneriem**, neaizmirstot par daudzajām starptautiskās solidaritātes iniciatīvām, ko ierosinājuši paši iedzīvotāji. **Daudzveidīgo dalībnieku līdztiesīga iekļaušana** ir priekšnosacījums efektīvākai un iekļaujošākai pārvaldībai, kurā ņemts vērā nabadzīgāko cilvēku viedoklis.

3.4. Šajā nolūkā Komiteja, tāpat kā daudzi citi novērotāji, iesaka veikt **būtiski svarīgus uzlabojumus labas pārvaldības un demokrātisku iestāžu jomā**, lai stiprinātu partnervalstu ieinteresētību par savu nacionālo attīstības stratēģiju. Tūkstošgades attīstības mērķi ir ļāvuši **atsevišķām attīstības valstu pilsoniskajām sabiedrībām** stiprināt savu pozīciju kā dalībniekiem vai pieprasīt no savām valdībām atbildes uz jautājumiem par lēmumiem saistībā ar investīcijām un publiskajiem izdevumiem. Ar jauno, iekļaujošāko programmu būs jāstiprina pilsoniskās sabiedrības līdzdalība stratēģisko dokumentu izstrādē par nabadzības mazināšanu un jārada iespējas inovatīviem risinājumiem pienācīgas kvalitātes nodarbinātības un sociālās aizsardzības jomās, vienlaikus **iegūstot pieredzi un piedaloties plānošanā**, kas veicina valstu labāku pārvaldību. Komiteja iesaka palīdzību daļēji vērst uz tirdzniecību ar mērķi spēcīnāt **sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju spējas tirdzniecības jomā**, lai tie tādejādi veicinātu tirdzniecības un pārtikas nodrošinājuma iekļaušanu savas valsts attīstības stratēģijā.

4. Panākt plašu vienprātību, lai pārorientētos uz ilgtspējīgu attīstību

4.1. **Globālā pārvaldība un sabiedriskais labums vides, sociālajā un ekonomikas jomā.** Tā kā tie attiecas uz visu

pasauli, šajā paziņojumā par dzīves pamata pīlāriem atzīti tādi labumi un pakalpojumi kā gaiss, ūdens, okeāni, ekosistēmas, pienācīgas kvalitātes nodarbinātība, sociālā aizsardzība, pārtikas nodrošinājums un tirdzniecības noteikumi, kas ir arī izklāstīti pielikumā. Šie globālie sabiedriskie labumi⁽¹⁶⁾ būs jāiekļauj programmā laikposmam pēc 2015. gada, izmantojot globālās publiskās politikas nostādnes attiecībā uz ilgtspējīgas attīstības trīs aspektiem. Ar tiem saistītie jautājumi ir jārisina globālā un saskaņotā veidā, taču tie jo īpaši ir jāatbalsta ar tradicionālajām starptautiskajām saistībām, finansējumu un valstu pasākumiem, kas savukārt izpaužas kā daudzas kolektīvas un individuālas darbības vietējā līmenī.

4.2. **Daudzveidīgais pasaules mēroga finansējums, kas pielāgots pārorientācijai laikposmā līdz 2050. gadam.** Saskaņā ar ANO aplēsēm katru gadu ir nepieciešami EUR 800 miljardi (jeb 1,5 % no vispasaules IKP), lai ilgtspējīgi risinātu nabadzības jautājumu un ar vidi saistītās problēmas. **Publiskā sektora attīstības palīdzība var segt tikai 10 % līdz 15 % no vajadzīgā starptautiskā finansējuma.** Tāpēc ir nepieciešami citi iekšējie un starptautiskie resursi. Saistībā ar nākamo paziņojumu par finansējuma avotiem nāksies nopietni pievērsties **jautājumam par starptautiskiem nodokļu resursiem**, jo tie ļautu pārredzamā un prognozējamā veidā mobilizēt nabadzības izskausšanai, vides aizsardzībai un globālā sabiedriskā labuma pārvaldībai nepieciešamo finansējumu. Inovatīvi finansējuma avoti un finanšu darījumu nodoklis, kas ir šādas politikas priekšnosacījumi, būtu prioritāri jāpiešķir minēto globālo uzdevumu risināšanai. Turklāt iekšzemes nodokļu resursu mobilizācija, kā arī orientācija uz produktīvu darbību, kas balstīta uz **migrantu naudas pārvedumiem**, joprojām ir priekšnosacījums, lai nodrošinātu virzību uz vietējā līmenī noteikto mērķu sasniegšanu.

4.3. **Vairāk darbavietu videi labvēlīgā un iekļaujošā ekonomikā.** Pašreizējā ekonomikas lejupslīde ievērojami apdraud TAM sasniegšanu 2015. gadā, jo tai ir spēcīga ietekme uz darbavietām un uzņēmumiem. Taču krīze varētu būt arī iespēja vēl vairāk mobilizēties, lai izveidotu videi labvēlīgu ekonomiku, kas liek pārorientēties uz ilgtspējīgu attīstību. No šāda viedokļa **Starptautiskās Darba organizācijas Pasaules nodarbinātības pakts** ir jauns instruments, kura mērķis ir paātrināt nodarbinātības ziņā bagātīgu virzību, veicinot darba un kvalifikācijas pieprasījumu, izveidojot sociālās aizsardzības minimumu pasaules līmenī un ar valsts programmu pienācīgas kvalitātes nodarbinātībai iekļaujot neoficiālo nodarbinātību.

4.4. Tūkstošgades mērķu īstenošanas gaitā starptautiskās finanšu iestādes līdz šim ir pārāk maz uzmanības pievēršušas **pasaules lauksaimniecībai**. Šī situācija ir steidzami jālabo, novirzot darbavietas radošas investīcijas ģimenes mēroga un agrobioloģiskai lauksaimniecībai.

⁽¹⁶⁾ Paziņojuma pielikumā uzskaitīti un raksturoti galvenie globālā sabiedriskā labuma veidi.

4.5. **Uzņēmumu nozīme pārejā uz ikgadējo atmaksājāmības ziņojumu.** ANO struktūrās privāto sektoru pārstāv Globālais pakts, ko izveidoja 2000. gadā, lai **uzņēmumu sociālo atbildību pārvērstu par instrumentu TAM sasniegšanai.** Pašlaik tas ietver 8 700 uzņēmumu 130 valstīs, kas ir uzņēmumu saistības darba tiesību, cilvēktiesību, vides aizsardzības un korupcijas apkarošanas jomās. Brīvprātīgajām saistībām, piemēram, ilgtspējīgas attīstības īstenošanai uzņēmuma līmenī var būt nozīmīga loma apakšuzņēmumu ķēdēs. Komiteja uzskata, ka ekodizaina, ekoloģiskās ražošanas, dabas resursu mērena patēriņa un taisnīgas tirdzniecības iniciatīvas, kā arī iniciatīvas, kuras ļauj taupīgi izmantot dabas resursus, ir inovatīvi risinājumi ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai⁽¹⁷⁾. Komiteja tāpēc iesaka īstenot "Rio+20" deklarācijā minēto ieteikumu vispārīgā ziņojumā par ilgtspēju, ieviešot "Korporatīvās ilgtspējas ziņojumu", ko uzņēmumi iesniegtu ik gadu tāpat kā finanšu pārskatu.

5. Ilgtspējīga ekonomiskā attīstība — privāto dalībnieku lomas un atbildības palielināšana

5.1. Neskatoties uz vēlmi krīzes sākumā atjaunot protekcio-nismu, starptautiskā sistēma kopumā ir izvairījusies no ierobe-žojošām tirdzniecības praksēm. Tomēr nopietnas problēmas rada strupceļš **daudzpusējās sarunās par attīstību**, kas izveidojies tāpēc, ka jaunattīstības valstu intereses ir atšķirīgas. **Jaunietekmes valstis** ir galvenās ieguvējas no tirdzniecības pieauguma, taču vienlaikus tiek izcelta to iekšējā nevienlīdzība. Izņēmums ir dažas valstis, piemēram, Brazīlija, kurā tiek īstenota līdzekļu pārdalīšanas politika un nabadzības apkarošana.

5.2. Tomēr tirdzniecības liberalizēšana daudzās jaunattīstības valstīs, kurām ir lauksaimniecības produkti un izejvielas, nav sniegusi gaidītos rezultātus, jo nav ieviesta ne dažādošana, ne pārstrāde un trūkst **infrastruktūru**. Komiteja pauž nožēlu par ekonomisko partnerattiecību nolīgumu bloķēšanu ar ĀKK valstīm. Komiteja uzsver, ka **preferenciālajai piekļuvei**⁽¹⁸⁾, ko ES piešķirusi vismazāk attīstītajām valstīm, ir necīgi rezultāti, tāpat kā **tirdzniecības atbalstam**, kas kļūst par arvien nozīmīgāku daudzpusējās sadarbības veidu. EESK iesaka atbalstīt **tirdzniecības atvieglošanu**, kas PTO jau ir apstiprināta vismazāk attīstītajām valstīm, un veicināt jaunietekmes valstu tirdzniecības ar vismazāk attīstītajām valstīm vispārēju atvēršanu bez nodevām un kvotām.

5.3. EESK iesaka Eiropas Savienībai savā tirdzniecības praksē strukturāli iekļaut tādus principus kā **tiesības uz pārtiku**⁽¹⁹⁾ un uzsākt atbilstošu saskaņošanu PTO ietvaros un ar citiem liela-jiem tirdzniecības partneriem, lai šie principi kļūtu par neatņemamu daudzpusējās un divpusējās tirdzniecības politikas daļu. Turklāt EESK iesaka liberalizēt vides labumus un pakalpo-jumus, nesaistot tos ar iespējamo Dohas vienošanos, kā arī divpusējos tirdzniecības nolīgumus sekmēt videi labvēlīgu tehnoloģiju nodošanu⁽²⁰⁾.

5.4. Ekonomikas dalībniekiem, kā arī infrastruktūrai noteikti jātiecas uz ilgtspējīgu attīstību. Šajā saistībā **infrastruktūru**⁽²¹⁾ un **sadarbības tīklu izveide** ir līdzeklis gan ārvalstu investīciju piesaistīšanai, gan MVU attīstības atbalstam, izejvielu pārstrādes nozaru veicināšanai, kā arī elektroniskās tirdzniecības attīstībai.

Briselē, 2013. gada 23. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Henri MALOSSE

⁽¹⁷⁾ Concord pētījums "Privātā sektora ieguldījums attīstībā", 2012. gada decembris.

⁽¹⁸⁾ EESK atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko piemēro vispārējo tarifa preferenču sistēmu", ziņotājs: Peel kgs, OV C 43, 15.2.2012., 82.–88. lpp.

⁽¹⁹⁾ EESK atzinums par tematu "Tirdzniecība un pārtikas nodrošinājums", ziņotājs: Campli kgs, līdzziņotājs: Peel kgs, OV C 255, 22.9.2010., 1.–9. lpp.

⁽²⁰⁾ EESK atzinums par tematu "Starptautiskā tirdzniecība un klimata pārmaiņas", ziņotāja: Pichenot kdze, OV C 21, 21.1.2011., 15.–20. lpp.

⁽²¹⁾ EESK atzinums par tematu "ES un Āfrikas valstu stratēģija", ziņotājs: Dantin kgs, OV C 77, 31.3.2009., 148.–156. lpp.